

Arabsko-izraelské války a jejich vliv na světovou politiku

Proti všem po židovském způsobu

Vznik státu Izrael

Blízký východ – pět století pod správou Osmanské říše – různá forma správy. Konec po první světové válce.

Sykes-Picotova dohoda mezi VB a Francií 1916 – rozdělení vlivu na Blízkém východě.

Úsilí VB o uchycení se na BV měla podpořit **Balfourova deklarace (1917)**, ve které VB slíbila Židům vytvoření jejich národního domova v Palestině za předpokladu, že nebudou narušena práva dalších společenství žijících v Palestině, tedy zejména Arabů.

Dopis podepsaný britským ministrem zahraničí Arthurem Balfourem, byl odeslán 2. listopadu 1917 lordu Lionelu Walteru Rothschildovi, předsedovi britské sionistické organizace.

Závazek byl součástí rozhodnutí SN, která předala Palestinu jako mandátní území VB. VB Palestinu spravuje od roku 1922.

VB Palestinu rozdělila na dvě části.

1. Poloautonomní emirát Zajordánsko s hášimovkou dynastií.

2. Území na západním břehu Jordánu pod přímou britskou správou.

Probíhá první židovská přistěhovalecká vlna. Židé za podpory sionistických organizací se v Palestině zakupují a skupují půdu od Arabů.

První vlna nepokojů Arabů proti Britům a Židům.

V čele je velký muftí z Jeruzaléma Amín al-Husajní. Vypuká velké povstání, které trvá až do počátku 2. světové války.

BV po 1. světové válce

Sykes-Pikotova dohoda – 1916- VB, Francie a Rusko.

V roce **1920** na konferenci v **San Remu** byla podstatná část území Osmanské říše svěřena do rukou Velké Británie a Francie. Byla vytvořena dvě **mandátní území** – oba státy se zavázaly spravovat tato mandátní území dočasně a připravit je na přechod k vytvoření vlastního státu.

Francie na svém mandátním území vytvořila **dvě republiky** – **Sýrii** a z ní vyčleněný **Libanon**.

Velká Británie spravovala území dnešního Jordánska, Iráku, Palestiny a Izraele a Francie území dnešní Sýrie a Libanonu.

Rozdělení území na **Zajordánské království** - Abdulláh a **království Irák**, které získal Fajsal. Ani jeden z těchto států ale nebyl nezávislý.

Egypt zůstal nadále pod nadvládou Británie, - protektorát - **1922** zrušen a Egypt se stal nezávislým

Osmanská říše po Velké válce

Turecko - v roce 1919 v rukou probritského premiéra Damada Feridy, jehož hlavním oponentem byl Mustafa Kemal.

Velká Británie nutila vládu podepsat pro Turecko nevýhodné smlouvy – ztráta teritoria.

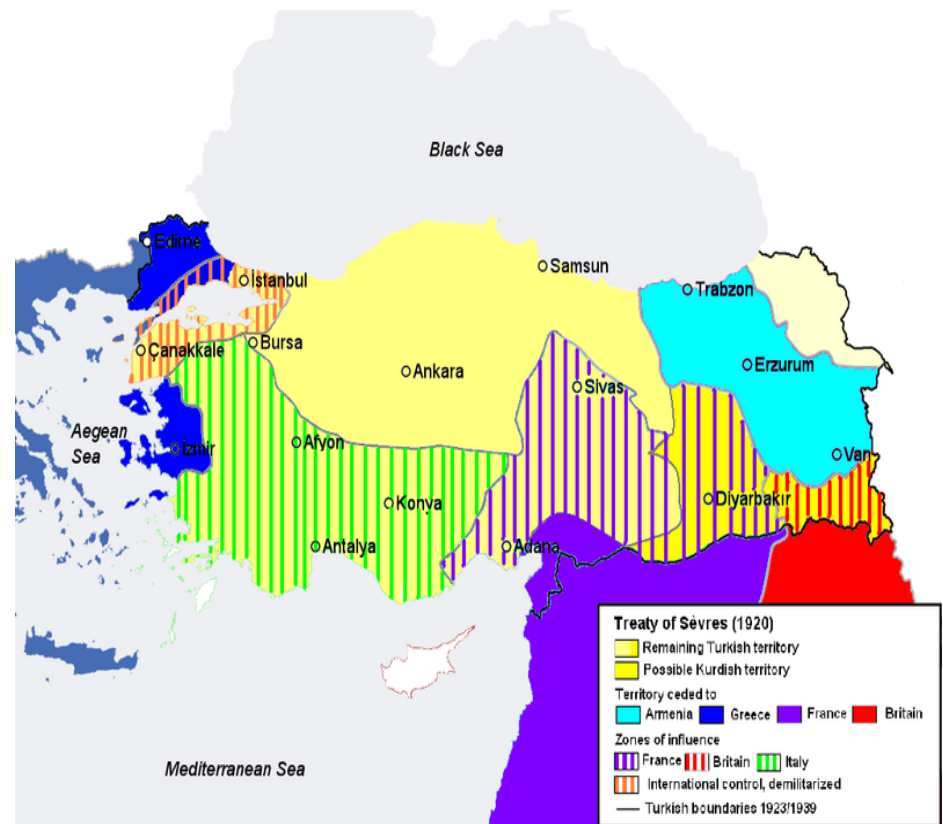
Tomu se nacionalisté vzepřeli a vyhlásili roku 1920 v Ankaře **Turecké národní shromáždění** kde se Mustafa Kemal stal prezidentem.

Francie -1921 uzavřela s Tureckem separátní mír. Až o rok později byla podepsána podobná smlouva i s Velkou Británií.

V roce **1922** začaly **reformy Mustafy Kemala** – **zrušení sultanátu**.

Turecká republika - říjen 1923. **Mír v Sévers (1920) a Lousanne (1923)**.

Kontrolu nad úžinami získalo Turecko až v roce 1936 na konferenci v Montreaux.

Vznik státu Izrael – druhá světová válka

2. světová válka – rozděluje obě hlavní etnika žijící v Palestině.

Židé přes velké výhrady k Britům organizují jednotky, které bojují s Brity (Židovská brigáda) proti nacistům.

Část sionistů obrací pozornost k USA a není příliš loajální k VB. (David Ben Gurion) Část (Irgun) byla ještě radikálnější a vyzývala k ozbrojenému boji proti Britům, pokud po válce nezmění svoje stanovisko (Menachim Begin)

Arabové organizují protibritské povstání v Iráku podporované Hitlerem a jednají s Hitlerem jako s případným spojencem.

VB po válce odmítá přistěhování 100 000 Židů, kteří přežili holocaust – obava, že vypukne ozbrojený konflikt. Tlak z USA aby proud mohl pokračovat.

V USA se Židé snaží získat souhlas s rozdělením země. Po mnoha peripetiích Truman souhlasí, protože potřebuje hlasy 5 miliónové diaspory ve volbách. V listopadu 1947 prosadil v USA rozdělení Palestiny. Proti bylo ministerstvo zahraničních věcí.

Obecně jsou západní země proti vzniku Izraele.

Podporu má ale tato idea v SSSR a v lidových demokraciích. SSSR podporuje sionismus, aby narušil pozice VB na Blízkém východě.

Vznik státu Izrael – nepokoje po válce

Radikální židovské bojůvky zahajují ozbrojenou kampaň proti Britům. Útočí jak na vojenské cíle, tak proti civilistům.

Některé rysy terorismu. **Mezi srpnem 1945 a 18. září 1947 přišlo o život 141 Britů, 44 Arabů a 25 židovských neteroristů. V přestřelkách bylo zabito 37 židovských teroristů, 7 popraveno, dva spáchali sebevraždu.** (Johnson 1991: 470)

Dnešním úhlem pohledu nízká intenzita nebýt 22. 7. 1946.

Atentát na hotel U krále Davida (22. 7. 1946) byl bombový útok izraelských odbojových organizací na hotel U krále Davida, v němž sídlil Britský sekretariát v Jeruzalémě, včetně vojenského oddělení. Za oběť mu padlo 91 lidí, převážně civilistů.

Nařídil ho původně Gurion, později však svůj příkaz stáhl; velitel Irgunu Begin, nechal atentát provést; oba se později stali premiéry Izraele.

únor 1947 – VB oznámila, že vrátí mandát Palestiny zpět OSN, protože není schopna situaci řešit.

Terorismus využila jako záminku. Hlavní problém: britská slabost po 2 světové válce, proto vyklízí Palestinu ukončuje pomoc Řecku a Turecku a vyklízí Indii.

OSN se začala otázkou intenzivně zabývat.

Vznik státu Izrael – řešení OSN

Vznik Zvláštního výboru OSN pro Palestinu – duben 1947. Navrhl ustanovení dvou nezávislých států na jejím území a zavedení poručenského režimu pro Jeruzalém a okolí.

Izrael by získal 14 000 km, zejména v Negevské poušti s 538 000 Izraelci a cirka 400 000 Araby.

Většina židovských skupin plán přijala. Arabský palestinský výbor jej jména Arabů žijících v Palestině odmítl.

VB jej také odmítla, protože jej neschválily obě strany konfliktu!

VB - oznámila, že do 15. 5. 1948 ukončí správu Palestiny a vojensky se stáhne.

Obě strany se připravují na válku, Britové vyzbrojují Araby.

14. 5. 1948 – David Ben Gurion vyhlásil vznik státu Izrael.

Vznik státu Izrael – průběh války 1947

Záhy pět zemí (Egypt, Irák, Zajordánsko, Sýrie a Libanon) na Izrael vojensky zaútočilo.

Izrael měl jednotné vedení, zkušenosti z poje proti Hitlerovi, podporu SSSR (tudíž levicová inteligence Izrael nedehtonestovala) a v pozdějších fázích zbraně z ČSR.

Málokdo na Západě věří ve vítězství Izraele. Haganah má zhruba 21 000 vojáků, většinou zkušených, avšak málo těžkých zbraní.

Zbraně začal Izrael na příkaz Moskvy dostávat ve velkém z ČSR. Izraelská moc stoupala a koncem roku 1948 už má 100 000 vojáků.

Proti stálo 10 000 vojáků Egypta, 4500 Jordánska, 7000 Syřanů, 3000 Iráčanů, 3000 Libanonců a Arabská osvobozenická armáda z Arabů v Palestině o cirka 10 000 bojovnících. Dobrá výzbroj, špatný výcvik.

Nevraživost mezi jednotlivými kontingenty. Hlavním problémem byl muftí v Jeruzalémě.

1947: United Nations Partition Plan

June 1948: Arab armies invade

July 1948: Israeli army counterattacks

Vznik státu Izrael – důsledky války 1947

Ještě před vypuknutím války odešlo na 30 000 Arabů s nadějí na návrat po vítězství. Po začátku války proud pokračuje, přestože jsou vyzýváni aby zůstali.

Izrael tvrdí, že za odchodem jsou výzvy arabských vlád, nelze prokázat ani vyvrátit.

Během červnového příměří byly jednotky Irgunu vyloučeny z armády a začaly být potírány.

Hlavní tíhu bojů nese Haganah.

Některé izraelské skupiny ale cíleně útočí na Araby s cílem donutit je k odchodu.

9. 4. 1948 – masakr Irgunu v Deir Jassin – pobito 250 obyvatel s cílem nahnat ostatním Arabům strach.

Z Izraele uprchlo na 500 000 Arabů do okolních zemí.

Arabské země ji neumožnily integraci a drží je v táborech jako trumf při argumentaci o potřebě znovudobýt Izrael v následných válkách.

Arabské země Izrael neuznaly a zablokovaly jeho lodím průjezd Suezem.

Nástup Násira v Egyptě.

Neúspěch Arabů při ničení Izraele otřásl vnitřní stabilitou tamních režimů.

K moci se derou diktátoři různých, obvykle vojenských, ražení.

V Egyptě se v roce 1952 dostala k moci Násirova diktatura založená na směsici nacionalismu, marxismu a fašismu. Zakládá lidové soudy a plní vězení politickými vězni.

Teror je ale selektivní – 3000 vězňů.

Násir chtěl zemi modernizovat. Aby ji mohl modernizovat, potřeboval ji mobilizovat a aby ji mohl mobilizovat, potřeboval vnějšího nepřítele – Izrael.

1954 – po dohodě odcházejí Britové z Egypta. Zůstává pouze několik set vojáků k údržbě Suez.

Násir obrací nenávist proti Západu a navazuje kontakty s SSSR.

Za porážku 1947 může Západ, který údajně vyzbrojoval Izrael (není pravda) a bránil dodávkám zbraní Arabům (není pravda, Britové Arabům předali část svých zbraní po odchodu z Palestiny)

Státy, které výrazně přispěly k porážce Arabů roku 1947, lidové demokracie a SSSR, se staly Násirovými spojenci.

Egypt - snaží se ale lavírovat a nezapojovat se přímo do sovětského bloku – získá výhod na Západě i Východě.

Druhá arabsko- izraelská válka a suezská krize

Eskalace v regionu: protizápadní politika, nájezdy ozbrojených skupin na Izrael, zablokování Akkabského zálivu a přístavu Eilat v roce 1955.

Egypt obdržel masivní vojenskou pomoc ze SSSR.

Násir usiluje stavbu Asuánské přehrady, chce půjčku se SB, tedy z USA – 200 mil USD.

Není záruka návratu peněz – není půjčka.

Ale i politické motivy USA, neochota podporovat místního diktátora a potažmo SSSR.

Přehradu pomohl dokončit SSSR roku 1970. Výhrady se potvrdily.

Katastrofální zvýšení nezaměstnanosti a devastace ŽP. Tikající bomba.

Za neposkytnutí úvěru se Násir pomstil Britům a Francouzům, znárodnil Suezský průplav – neočekává odpor.

Druhá arabsko- izraelská válka a suezská krize – průběh konfliktu

Po ukradení Společnosti Suezského průplavu Francii a Velké Británii se v Sevres Izrael tajně dohodl s F a VB na společném postupu.

VB i Francie dodaly Izraeli zbraně.

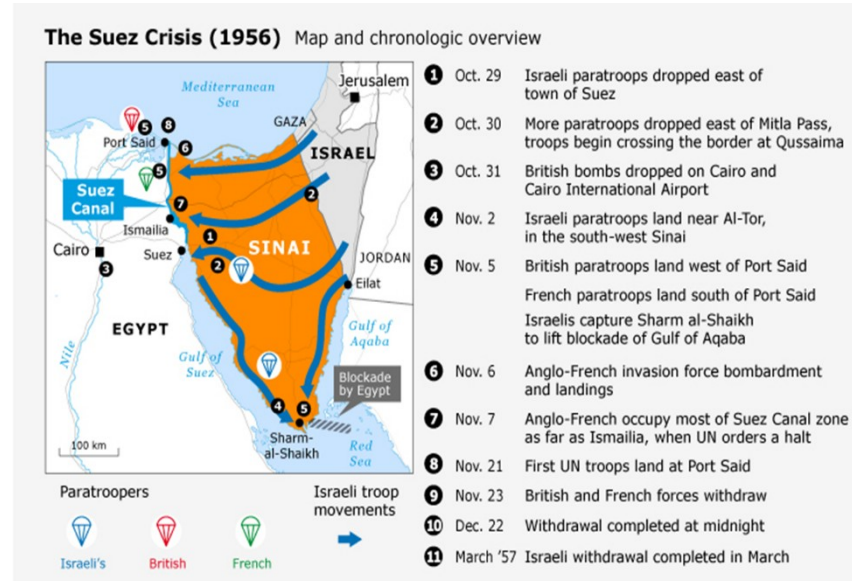
Samotný akt je důkazem ztráty prestiže evropských zemí. Těžko si představit takový krok třeba o 70. let dříve.

VB i Francie (ztratila Indočínu a Tunis a má problémy v Alžíru) chtěly dát ostatním výstrahu.

29. 10. 1956 zaútočil Izrael na Egypt. 30. 10. Francie a VB vyzvaly obě strany, aby se stáhly z okolí Suez a pohrozily intervencí. Formálně byl Izrael stále s Egyptem ve válečném stavu.

5. 11. se VB a Francie zapojily do bojů. VS OSN vyzvalo všechny strany k zastavení bojů. SSSR vyhrožoval jaderným bombardováním.

Plán byl zcela průhledný a socialisté ve VB hlasitě protestovali.

Průběh konfliktu – reakce světa

Spojené státy proti znárodnění ale i proti zásahu. USA vyvíjely tlak na Paříž a Londýn aby byla zataveny boje.

Francie a VB byly poníženy. Izrael si vynutil otevření Tiranské úžiny a ustaly nájezdy na jeho území.

Na několik let mohl Násir všechny problémy pramenící z jeho vlády svalovat na anglo-francouzskou invazi. Z invaze těžil propagandistický kapitál celá „bandungská generace“, převážně autoritativních vůdců třetího světa.

Na hranici Egypta a Izraele byly rozmístěny jednotky OSN. Jejich roli, pod vedením generálního tajemníka Hammarskjolda nelze charakterizovat jinak než jako **nadržování Egyptu** – OSN nevyutila naplnění své vlastní rezoluce o umožnění plavby izraelských lodí Suezem, přehlížení bránění plavby Akabským zálivem.

Kdykoli Egypt požádá o odchod, musí odejít, dle interpretace GT.

Hammarskjold odkázal nástupcům krizi, k jejíž řešení nijak nepřispěl.

Jestliže cílem VB a Francie bylo kromě jiného dát za vyučenou místnímu diktátorovi, tak jejich cíl hrubě nevyšel. Na BV není žádná dominantní síla. Evropské mocnosti jsou pryč a USA ani SSSR ještě nejsou uvnitř.

Šestidenní válka – počátky krize

Přesto je na BV relativní klid, podpořený britskými intervencemi **v Jordánsku 1958, Ománu 1959 a Kuvajtu 1961.**

Výsledky suezské války sice posílily Izrael, ale bezpečnostní hrozby trvají.

Zhoršují se vztahy zejména se Sýrií (útočiště protiizraelských gerilových skupin), která je podporovaná Egyptem.

1964 – vznik OOP, přijetí Národní charty.

- právo palestinských Arabů na domovinu danou územím Palestiny s výjimkou území okupovaných Egyptem a Jordánskem.

- boj s Izraelem.

-Izrael nemá právo na existenci.

1966 – krize uvnitř strany BAAS v Sýrii, hrozba návratu konzervativců – ztráta vlivu SSSR.

Propaganda BAAS, že za krizí stojí CIA a Mosad.

Saudská Arábie a Jordánsko přislíbili pomoc Sýrii.

Šestidenní válka – eskalace krize

1967 – obvinění Izraele, že chystá útok na Sýrii. Násir, jehož prestiž upadá, využívá situace a rozdmýchává protiizraelskou hysterii. Požadoval stažení sil OSN ze Sinaje. V květnu 1967 OSN záhy vyhověla.

Násir v káhirském rozhlase 27. 5. prohlašuje „*Naším hlavním úkolem je zničit Izrael.*“

Irácký prezident Aref 31. 5. 1967 „*Náš cíl je jasný, vymazat Izrael z mapy.*“

Ahmed Šukairy, předseda OOP 1. 6. 1967 „*Židé budou muset z Palestiny odejít... Staré židovské obyvatelstvo tam může, pokud přežije, zůstat, ale mám dojem, že to z nich nepřežije nikdo.* „ (Johnson 1991: 647)

Egypt uzavřel tiranskou úžinu pro izraelské lodě. Egypt soustřeďuje vojska na hranicích a jedná o koordinaci akcí s Jordánskem. 4. 6 se k E, S a J přidává i Irák.

Celkový poměr sil se na frontě odhaduje na 2,5 – 3:1 ve prospěch arabských zemí. Jejich technika je veskrze moderní, ve válce 1956 o všechnu přišli, na výcvik dohlížejí specialisté ze socialistických států. Izrael musí řešit potíže s ukončením francouzské vojenské pomoci. USA se zatím výrazně neangažují.

Sestidenní válka – průběh

5. 6. 1967 zahajuje Izrael preventivní válku. Postup až k Suez.

Izrael posunul hranice od svého území a odmítl rezoluci RB OSN č. 242 1967, která požaduje stažení izraelských jednotek ze všech dobytých území, aniž by dala Izraeli jakékoli reálné bezpečnostní garance.

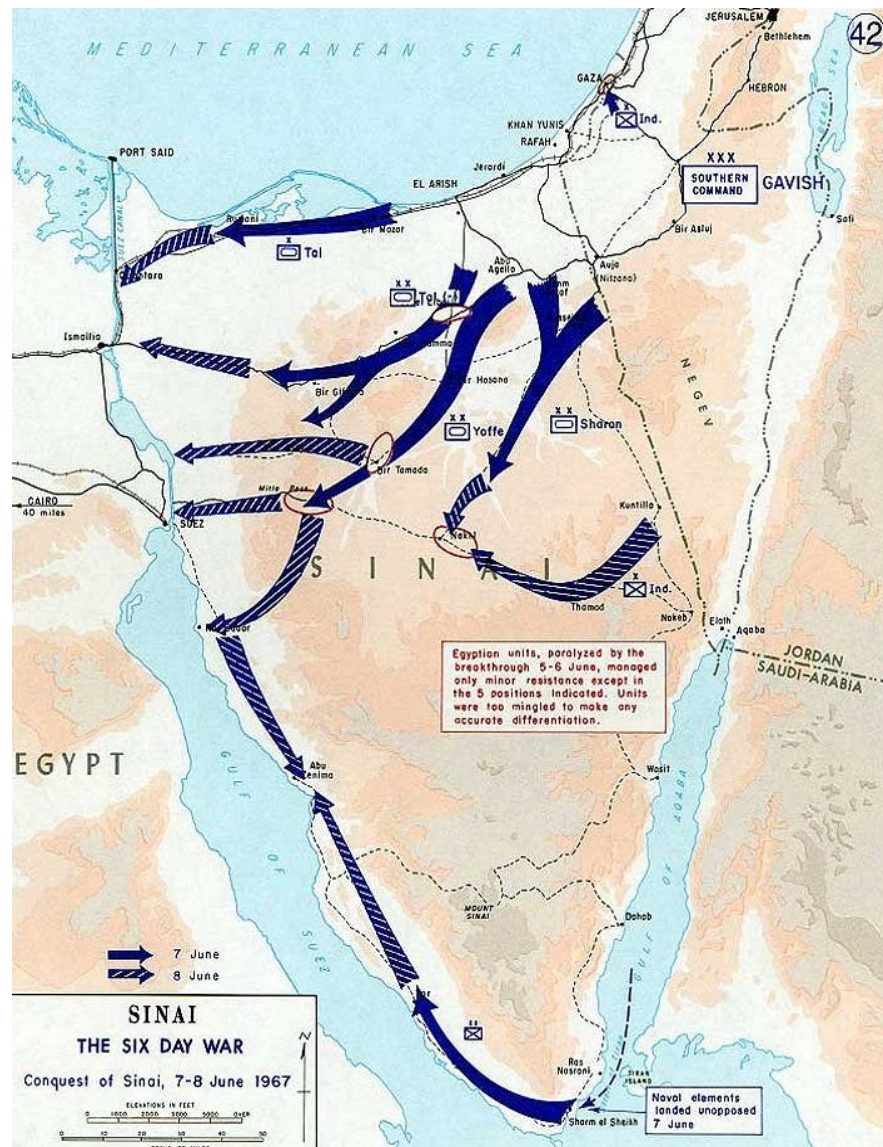
Socialistické země poskytují Egyptu masivní vojenskou pomoc. V roce 1967 přerušují s Izraelem diplomatické styky, výjimkou je Rumunsko.

Na straně druhé komuniké z porady socialistických zemí z Budapešti v červenci 1967 odmítá zničení Izraele a požaduje mírové řešení sporu.

Na jaře 1969 – obnovení bojů kolem Suez – opotřebovací válka.

Útlum v roce 1970.

Ani tlak USA nedonutil Izrael vzdát se dobytého území.

Šestidenní válka – výsledky

1970 – roztržka a těžké boje mezi OOP a Jordánskem, OOP vyhnána, protože je hrozbou pro království. Vytváří stát ve státě a ohrožuje samotnou existenci země.

1971 – likvidace posledních opěrných bodů OOP v Jordánsku.

1970 – smrt Násira a vypuknutí občanské války v Jordánsku, kde se Arabové z Palestiny snaží donutit Jordánsko (král Husajn) k pokračování války proti Izraeli.

červen 1970 – plán na urovnání sporu Williama Rogerse, státního tajemníka USA. Všechny státy v oblasti vyhlásí, že navzájem uznávají vlastní integritu a Izrael vrátí území.

Odmítly arabské země, protože znamená uznání Izraele.

1971 – nástup Sadata v Egyptě, náznaky, že by byl ochoten uzavřít mírovou smlouvu s Izraelem.

1972 – Husajnův mírový plán (Jordánsko) – v Předjordánsku a Gaze vznikne autonomní stát federativně spojený s Jordánskem. Odmítla jak OOP, tak Izrael.

1972 – Egypt vypovídá sovětské vojenské poradce a vymanil se ze sovětského vlivu, navázání tajných kontaktů s USA. Egypt také urovnává vztahy s SA a Irákem. Zlepšit si manévrovací prostor pro jednání. Chybí jedině: vojenský úspěch.

Jom Kippurská válka 1973.

6. 10. 1973 – počátek války. Arabské země dosahují taktického překvapení. Egyptská vojska překračují Suez, Syřané útočí s 1500 tanky na Golanách.

Přestože Arabové ani zdaleka nedosáhli svých cílů, zastihli Izrael v nedbalkách. Izrael údajně uvažoval nasazení 13 jaderných bomb vlastní produkce (Nálevka 2000: 88) k bombardování arabských metropolí.

USA si vypracovaly zprávu o jaderné síle Izraele a ten v roce 1974 nepopřel vlastnictví JZ.

Během dvou týdnů ale Izrael stabilizoval situaci a zatlačil vojska Egypta, Sýrie, Iráku, SA, Jordánska a Maroka zpět. Izrael utrpěl velké ztráty, které bylo těžké nahradit.

Předsedkyně vlády Golda Meireová se v lehké panice obrátila na USA. USA poskytují zbraně za 2 mld. USD – počátek úzké americko-izraelské spolupráce.

8. 10. 1973 – Izrael přechází do protiútoků, 24. 10. 1973 – podpis příměří.

Pro protiútok Izraele Sadat žádá sovětskou pomoc. SSSR informuje USA, že asi pošle proti Izraeli sovětskou armádu.

Nixon, přes aféru Watergate, na doporučení Kissingera vyhlásil pohotovost americké armádě a tlačil Izrael k příměří. Na obzoru eskalace konfliktu mezi mocnostmi, podobně jako v roce 1962.

Jom Kippurská válka 1973 – na cestě k nové politice Izraele.

Ropa jako zbraň – arabské země v odvetě zavedly ropné embargo a zvýšily cenu ropy o 70%. Hrozba nacionalizací západních ropných společností.

Zisky byly ale investovány na západě, na rozdíl od situace dnes, takže celkový dopad byl sporný. (Islám zakazuje půjčování na úrok)

Izrael obsadil Golanské výšiny – strategický význam.

1973 – konference v Ženevě za účasti zástupců USA (Kissinger) a SSSR (Gromyko) pod patronátem OSN.

1974 – první dohoda – vyslání mírových jednotek OSN mezi Egypt a Izrael (se souhlasem obou stran)

USA se snaží snížit vliv Moskvy v regionu a utlumit krizi.

1977 – vítězství strany Likud ve volbách v Izraeli.

Vzniká vláda v čele s Beginem. Poprvé v dějinách Izraele se vytváří vláda, na které se nepodílí izraelská levice (Strana práce)

Nová diferenciovaná politika Izraele.

Mír s Egyptem

Diferenciace přístupu k jednotlivým zemím. Beginova vláda vyhláší, že zahájí politiku osidlování západního břehu Jordánu. Kritika ze světa. Cartrova administrativa v USA se snaží izraelskou politiku změnit.

K Egyptu ale Izrael zaujal velmi pružný a konstruktivní postup.

Sadat se potýkal s nedobrou hospodářskou situací, byl ve válce s Libyí a na zemi doléhala ztráta území z válek 1967 a 1973. Nakloněn míru s Izraelem.

Zprostředkování se ujala Cartrova administrativa a po sérii tajných konzultací na jednání v Camp Davidu (září 1978) se oba státy zavázaly, že podepíší mírovou smlouvu.

Smlouva byla podepsána v březnu 1979. Izrael navrátí okupovaná území Egyptu (Sinaj) a Egypt Izrael formálně uznal, umožnil plavbu Suezem, ukončil blokádu izraelských přístavů v Rudém moři a byly navázány obchodní kontakty.

Izrael se zavázal k dialogu se sousedy při řešení palestinské otázky a utvoření autonomní arabské správy na západním břehu Jordánu.

Ostatní arabské státy včetně OOP se postavily proti této politice.

Sadat byl zavražděn roku 1981 příslušníkem Muslimského bratrstva.

Libanon a Izrael v 80. letech

Hlavním centrem OOP se stal Libanon, ze kterého jsou podnikány nájezdy na Izrael.

Na přelomu 70. – 80. let probíhá v Libanonu občanská válka mezi maronitskými křesťany a muslimy.

Sýrie a Izrael se snaží v Libanonu prosadit svoje zájmy. Sýrii jde o realizaci plánu na vznik takzvané Velké Sýrie, Izrael usiluje o ustavení bezpečné severní hranice. Izrael podporuje křesťany.

Velký skandál roku 1982, maronitští křesťané provedli čistku v táborech Sabra a Šatíla v odvetě za zavraždění libanonského prezidenta Bašíra Džamíla.

Izraelská armáda tomu dala volnou ruku a tím se stala spoluviníkem masakru.

Pod tlakem veřejného mínění Izrael roku 1985 stáhl svoje jednotky z Libanonu.

Mezitím OOP pod tlakem Izraele přesídlila roku 1982 do Tuniska. Vojensky byla akce Izraele úspěšná, politicky byla ale kontraproduktivní.

Libanon je nadále objektem mocenské hry OOP, Sýrie a Izraele.

Paříž Orientu je zdevastována.

Proces legitimace OOP

OOP je na Západě podporována zejména z levicového okruhu politiků a intelektuálů. to vytvořilo příznivé podmínky pro legimitaci OOP jako zástupce Arabů v Palestině.

Kdo zastupuje zájmy Arabů v Palestině bylo legitimní otázkou.

OOP se v 70. a 80. letech účastnila řady teroristických útoků (Mnichov 1972, Entebe 1976, Achille Lauro 1985). Přesto její ohlas u pokrokových lidí roste.

1974 - OOP získala status pozorovatele v OSN.

1974 – VS OSN uvažuje o vyloučení Izraele, po hrozbě USA, že odejdou z VS a přestanou je platit od nápadu OSN upouští.

1975 – OOP přispěla k přijetí rezoluce VS OSN č. 3379 považující sionismus za druh rasismu (ve třetím výboru OSN 70:29, 27 zdrželo).

Rezoluci navrhla Kuba, Libye a Somálsko.

VS ji schválilo poměrem 67:55.

Paul Johnson - Korupce OSN systémem zbraně za hlasy slavila úspěch.
(Johnson 1991: 670)

Proces legitimace OOP – změna politiky v 80. letech

Uvnitř OOP probíhá boj mezi frakcemi.

Únosy, vraždy členů rodiny atd.

Arafat v 80. letech pozvolna mění charakter organizace (uznání, že staré metody vedou do izolace)

1988 – OOP se zřiká násilí.

1989 OOP vyhláší Palestinský stát a zejména mění svoje pasáže v Chartě tak, že de facto uznává právo Izraele na existenci.

Padá důvod Izraele pro bojkot OOP.

1991 – začátek jednání OOP a Izraele o řešení palestinské otázky.

